

เทคนิคการช่วยเหลือผู้เรียนโดยใช้หลักจิตวิทยา

โดย รชมน สุขชุม*

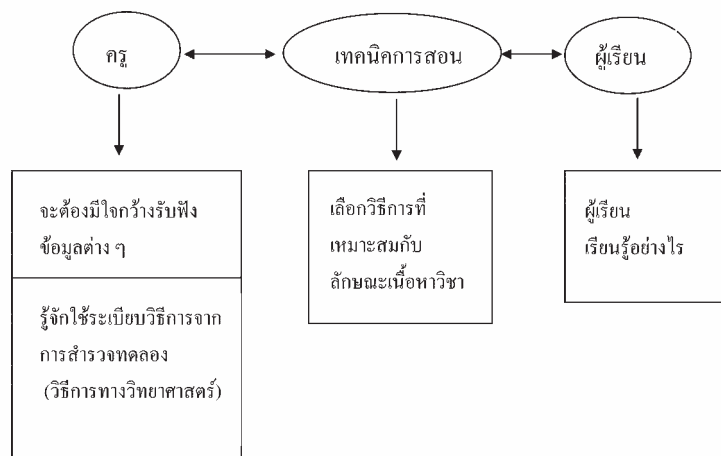
จิตวิทยาเป็นวิชาการสาขาหนึ่งของวิทยาศาสตร์ ที่ศึกษาถึงพฤติกรรมของสิ่งมีชีวิต เรียกว่า “พฤติกรรมศาสตร์” โดยส่วนใหญ่ นักจิตวิทยาจะทำการ ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์หรือสัตว์เป็นรายๆ ไป เพื่อที่จะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงสาเหตุและลักษณะ ของพฤติกรรมของสิ่งมีชีวิตที่ได้แสดงออกมาว่า พฤติกรรมที่แสดงออกมานั้นมีวัตถุประสงค์อะไร หรือ มีความต้องการอย่างไร ทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจ และตอบสนองพฤติกรรมดังกล่าวให้เหมาะสมต่อไป ทั้งนี้ เพราะนักจิตวิทยามีความเชื่อว่าพฤติกรรมของคนเราที่ แสดงออกมานั้นจะต้องมีสาเหตุ (All behavior is caused) และมีจุดหมายในการแสดงพฤติกรรม (All behavior is purposive) รวมทั้งพฤติกรรมทุกอย่าง ที่บุคคลแสดงออกเป็นสิ่งที่สังเกตได้ วัดได้ ตลอดจน ทดสอบได้ ดังนั้น การแสดงพฤติกรรมของคนหรือ แม้แต่กระบวนการคิดก็เป็นสิ่งที่วัดได้ สังเกตได้ ไม่ใช่ เป็นสิ่งเลื่อนลอยเกินกว่าที่คนจะเข้าใจ

จากที่กล่าวข้างต้น พอจะสรุปได้ถึงความหมาย ของจิตวิทยาว่า เป็นวิชาที่ศึกษาถึงพฤติกรรมของ สิ่งมีชีวิต (โดยเฉพาะมนุษย์) เพื่อให้เกิดความเข้าใจใน พฤติกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นและสามารถนำไปพยากรณ์ ตลอดจนควบคุมพฤติกรรมนั้นๆ ได้ ฉะนั้น **จิตวิทยาจึง เป็นศาสตร์ที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกคน**

จิตวิทยาเกี่ยวข้องกับครูอย่างไร

ครูก็เป็นมนุษย์คนหนึ่ง จึงหนีไม่พ้นที่จะต้องมา เกี่ยวข้องกับจิตวิทยา โดยเฉพาะจิตวิทยาการศึกษาหรือ จิตวิทยาการเรียนการสอน ซึ่งเป็น 1 ใน 40 กว่าสาขา ของจิตวิทยา ที่จำเป็นต่อครูมืออาชีพ ที่จะต้องนำความรู้ทางจิตวิทยามาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้ บรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ฉะนั้น จิตวิทยา การศึกษาจึงเป็นส่วนหนึ่งและเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับ การจัดการเรียนการสอนของครู ดังแสดงให้เห็นในภาพ

จิตวิทยาการศึกษากับการเรียนการสอน

ภาพ 1 : แสดงความสัมพันธ์ของจิตวิทยาการศึกษากับการเรียนการสอน

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา, ภาควิชาการศึกษา, คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมนคลธัญบุรี อ. ธัญบุรี จ. ปทุมธานี 12110

บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอน

จากภาพ 1 ที่แสดงความสัมพันธ์ของจิตวิทยาการศึกษากับการเรียนการสอน ทำให้เห็นว่าในการจัดการเรียนการสอนให้ดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและบังเกิดผลสัมฤทธิ์นั้น ครูจำเป็นต้องแสดงบทบาทให้เห็นถึงความรู้ความสามารถในวิชาชีพ กล่าวคือ ประการแรกครูจะต้องศึกษาและรู้จักผู้เรียนเสียก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอน รวมทั้งสามารถเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสมกับลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน ไปพร้อมๆ กับการสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้สึกอยากเรียน และรับรู้ได้ถึงความรู้สึกลบลดภัยว่าจะไม่ถูกคุกคาม ข่มขู่ หรือถูกดูถูกจากครูหรือเพื่อนร่วมชั้นเรียน ฉะนั้น บทบาทของครูที่แสดงออกให้เห็นถึงความสามารถในการปกครองชั้นเรียนได้นั้น ครูจำเป็นต้องมีความรู้ทางจิตวิทยาการศึกษาทั้งในเรื่อง **ความแตกต่างของผู้เรียน การสนใจผู้เรียน รูปแบบ/ลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน ธรรมชาติของผู้เรียน ฯลฯ** โดยเฉพาะผู้เรียนที่อยู่ในวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่กำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษาและอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาสัมผัสอยู่ในเวลานี้ จำเป็นต้องเข้าใจถึงโลกของเขา ทั้งในเรื่อง **ลักษณะที่สำคัญของวัยรุ่น ธรรมชาติของวัยรุ่น ความต้องการของวัยรุ่น ความสนใจของวัยรุ่น ตลอดจนปัญหาของวัยรุ่นในยุคปัจจุบัน** ซึ่งจะกล่าวถึงประเด็นต่างๆ ข้างต้นพอสังเขปดังนี้

ลักษณะที่สำคัญของวัยรุ่น

1. เป็นวัยแห่งหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต (Turning point) ผลลัพธ์ของพฤติกรรมในวัยนี้ จะมีผลต่อบุคคลในระยะยาว ในช่วงวัยอื่นต่อมา ทั้งในด้านการเรียน การทำงาน การใช้ชีวิตคู่ เจตคติที่มีต่อสิ่งต่างๆ ในสังคม
2. เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมและทัศนคติในวัยรุ่น จะคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่เกิดขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงความสนใจ ความไม่มั่นใจ เกี่ยวกับความสามารถและความถนัดของตนเอง
3. เป็นวัยแห่งปัญหา ปัญหาส่วนใหญ่มาจากสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายทำให้วัยรุ่น

มีอาการหงุดหงิด วิตกกังวล พุดจาฮียวน ฯลฯ

4. เป็นวัยที่ต้องการเรียนรู้ความเป็นตัวของตัวเอง เด็กจะแสดงให้เห็นว่าเขาต้องการการยอมรับจากกลุ่ม พยายามหาเอกลักษณ์ของตนเองจากการแต่งกาย การใช้คำพูดที่เข้าใจกันเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นเท่านั้น
5. เป็นช่วงวัยแห่งจินตนาการ วัยรุ่นชอบฝันสร้างวิมานในอากาศ จินตนาการเป็นสิ่งต่างๆ หรือบุคคลต่างๆ ที่ตนชื่นชอบ

ธรรมชาติของวัยรุ่น

1. เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางบุคลิกลักษณะ
2. เป็นวัยที่ต้องการอิสรภาพมาก
3. เป็นวัยที่รักความยุติธรรมอย่างรุนแรง
4. เป็นวัยที่รักและต้องการเพื่อนมาก
5. เป็นวัยที่เริ่มสนใจเพื่อนต่างเพศ
6. เป็นวัยที่ต้องการให้ผู้ใหญ่ยอมรับ
7. เป็นวัยที่ต้องการค้นพบตนเอง ทั้งในด้านความถนัด ความสนใจ ความต้องการ
8. เป็นวัยที่ไม่ต้องการให้ผู้ใหญ่ปฏิบัติต่อเขาอย่างเด็กๆ
9. เป็นวัยที่ไม่ต้องการเปิดเผยเรื่องราวของตนเองให้ใครรู้ทั้งหมด
10. เป็นวัยที่ไม่ต้องการให้พ่อแม่ทะเลาะกัน
11. เป็นวัยที่ไม่ต้องการให้มีการเปรียบเทียบกับผู้อื่น

ความต้องการของวัยรุ่น

1. ต้องการมีอิสรภาพและเสรีภาพ
2. ต้องการเป็นเจ้าของในสิ่งของต่างๆ เช่น มีห้องส่วนตัวเป็นของตัวเอง มีของใช้ไม่ปะปนกับใคร
3. ต้องการความสำเร็จ
4. ต้องการความมั่นคงในความรัก
5. ต้องการมีตำแหน่งหน้าที่ในสังคม เช่น การได้เข้ากลุ่มเพื่อน การได้แสดงความสามารถให้เพื่อนประจักษ์และยอมรับ
6. ต้องการการยอมรับจากผู้ใหญ่ เช่น ต้องการให้ผู้ใหญ่เห็นว่าตนมีความสามารถ

7. ต้องการความเท่าเทียม
8. ต้องการมีหลักการและอุดมการณ์

ความสนใจของวัยรุ่น

1. ความสนใจเกี่ยวกับตนเอง เช่น ด้านรูปร่าง หน้าตา การแต่งกาย การไว้ทรงผม การสร้างบุคลิกให้เหมาะสม ฯลฯ
2. ความสนใจในการแสวงหาความเป็นอิสระ
3. ความสนใจในอาชีพ
4. ความสนใจในการเรียนรู้
5. ความสนใจในทางศาสนา
6. ความสนใจในเรื่องเพศและเพื่อนต่างเพศ
7. ความสนใจในการดูภาพยนตร์
8. ความสนใจในเรื่องเกมและกีฬา
9. ความสนใจในการฟังวิทยุและดูโทรทัศน์

ปัญหาของวัยรุ่น

1. ปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาทางร่างกาย
2. ปัญหาด้านความแตกต่างทางสติปัญญา
3. ปัญหาด้านการเรียน
4. ปัญหาการสร้างนิสัยทางการเรียนที่ดี
5. ปัญหาการร่วมกิจกรรมกับกลุ่มเพื่อน
6. ปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาทางอารมณ์
7. ปัญหาด้านการปรับตัว ทั้งกับบุคคลภายในบ้านและในโรงเรียน
8. ปัญหาพฤติกรรมไร้ระเบียบ

นอกจากปัญหาต่างๆ ไป ดังกล่าว ปัญหาของวัยรุ่นที่สร้างความหนักใจให้กับครูในปัจจุบันซึ่งส่วนหนึ่งมาจากสภาพการเปลี่ยนแปลงทำให้ปัญหาของวัยรุ่นมีความซับซ้อนมากขึ้น และครูจำเป็นต้องรู้เท่าทันปัญหาต่างๆ เพื่อให้สามารถช่วยแก้ไขปัญหาลูกศิษย์ได้ เช่น

1. ปัญหาทางเพศ
2. ปัญหาการหนีเรียน
3. ปัญหายาเสพติด
4. ปัญหาการแต่งกาย
5. ปัญหาติดเกมคอมพิวเตอร์
6. ปัญหาการพนัน

หน้าที่ของครูที่จัดการเรียนการสอนในสถาบัน อุดมศึกษา

เมื่อถามว่าครูมีหน้าที่สอนหนังสืออย่างเดียวหรือไม่? คงไม่ใช่ ด้วยจิตวิญญาณของครูทุกคนคงไม่ยากได้ตำราเรียนที่เดินได้ ดังนั้น สิ่งที่จะต้องทำร่วมกับกระบวนการเรียนการสอนก็คือ **“การช่วยเหลือผู้เรียน”** ให้หลุดพ้นจากปัญหาต่างๆ เพื่อให้เขาสามารถพัฒนาศักยภาพได้ถึงขีดสูงสุดในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา แต่เนื่องจากผู้เรียนที่อยู่ในวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่ทราบกันดีว่าเป็นวัยแห่งเจ้าปัญหา โดยเฉพาะวัยรุ่นในปัจจุบัน การอบรมสั่งสอนต่างๆ ตามที่ พ่อแม่ และครู- อาจารย์ สมัยก่อนได้ให้แก่เรานั้น หากจะนำมาใช้กับเด็กสมัยนี้ก็ดูจะไร้ประโยชน์เพราะยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับปัญหาด้านพัฒนาการของวัยรุ่นทำให้วัยรุ่นต้องปรับตัวอย่างมาก ดังที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้กล่าวไว้ว่า **“ชีวิตวัยรุ่นมีปัญหาเกิดความจำเป็นต้องปรับตัวและแก้ไขความขัดแย้ง และวัยรุ่นมีลักษณะพิเศษเพราะเกิดผลต่อเนื่องลูกหลานได้ง่าย เนื่องจากวัยรุ่นส่วนหนึ่ง มักมีอารมณ์อ่อนไหวง่าย อยากรับอิสระ อยากรับรู้ใหญ่ ไม่อยากฟังเหตุผลของใคร เจ้าทูล อวดดี ถือดี แต่ในขณะที่เดียวกันก็ยังขาดความเชี่ยวชาญในปัญหาชีวิตจึงพลั้งพลั่วได้ง่าย และในวัยนี้เมื่อพลาดลงไปแล้วอาจทำให้เสียจังหวะชีวิต”** ซึ่งลักษณะเหล่านี้ส่งผลให้ครูหนักใจในการทำหน้าที่เป็นอย่างมาก

ครูจะทราบได้อย่างไรว่าผู้เรียนกำลังเผชิญ ปัญหา

การทำให้ครูได้ทราบถึงปัญหาของผู้เรียนนั้น ในทางจิตวิทยามีระเบียบวิธีการศึกษาพฤติกรรมของผู้เรียนเพื่อที่จะช่วยให้ครูได้เข้าถึงปัญหาและสามารถหาวิธีช่วยเหลือหรือพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมซึ่งมีอยู่หลากหลายวิธีตั้งแต่วิธีที่ง่าย ๆ จนถึงวิธีที่มีความยุ่งยาก ซับซ้อน การจะใช้วิธีการใด ๆ นั้นขึ้นอยู่กับ กาลเทศะ สถานการณ์ และบุคคล รวมถึงความรู้ความสามารถของครู แต่หากจะให้ได้รับผลการช่วยเหลืออย่างสมบูรณ์นั้น ควรจะใช้หลายๆ วิธีผสมผสานกันไป เพราะพฤติกรรมมนุษย์มีความซับซ้อนเกินกว่าที่เราได้พบเห็นครั้งเดียวแล้ว

ก็สามารถประเมินหรือตัดสินได้ทันที ซึ่งโดยทั่วไปการศึกษาพฤติกรรมบุคคล (วัยรุ่น) ที่เป็นที่ยอมรับกันสามารถแยกออกเป็น 2 แนวทางคือ

1. วิธีการศึกษาทางสังคมศาสตร์ ประกอบไปด้วยวิธีการต่างๆ ดังนี้

1.1 การตรวจสอบตนเองหรือการพินิจภายใน (Introspection) เป็นวิธีการที่ให้บุคคลสำรวจตรวจสอบตนเอง ด้วยการย้อนทบทวนการกระทำและความรู้สึกนึกคิดของตนเองในอดีตที่ผ่านมา แล้วบอกความรู้สึกออกมาโดยการอธิบายถึงสาเหตุและผลของการกระทำในเรื่องต่างๆ เช่น ต้องการทราบว่าทำไมเด็กคนหนึ่งชอบพูดปดเสมอๆ ก็ให้เขาเล่าเหตุการณ์ในอดีตที่เป็นสาเหตุให้มีพฤติกรรมเช่นนี้ ก็จะทำให้ทราบที่มาของพฤติกรรมและหาแนวทางในการช่วยเหลือ/แก้ไขพฤติกรรมดังกล่าวได้ แต่วิธีนี้มักไม่นิยมใช้กันเพราะเด็กอาจจะไม่เล่าความจริงหากครูไม่มีความเชี่ยวชาญก็ทำให้ได้ข้อมูลที่บิดเบือน ทำให้แนวทางแก้ไขผิดไปด้วย โดยส่วนใหญ่มักจะนิยมนำมาใช้ในทางการแพทย์โดยนักจิตแพทย์นำมาใช้รักษาคณไขโรจิต

1.2 การสังเกต (Observation) เป็นการเฝ้าดูพฤติกรรมผู้เรียนในสถานการณ์ที่เป็นจริงอย่างมีจุดมุ่งหมายทั้งต่อหน้าและลับหลังโดยไม่ให้ผู้เรียนรู้ตัวว่ากำลังถูกสังเกต สามารถกระทำได้ใน 2 ลักษณะคือ

1.2.1 การสังเกตอย่างมีแบบแผน เป็นการสังเกตที่มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้าทั้งพฤติกรรมและบุคคลที่จะสังเกต สถานที่ สถานการณ์

1.2.2 การสังเกตอย่างไม่มีแบบแผน เป็นการสังเกตโดยไม่ต้องการมีการเตรียมการ ขึ้นอยู่กับความสะดวกของผู้สังเกต

1.3 การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการสนทนากันอย่างมีจุดมุ่งหมายของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เมื่อครูอยากทราบพฤติกรรมของผู้เรียน จากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง เพื่อน อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อนบ้าน ฯลฯ

1.4 การศึกษาบุคคลเป็นรายกรณี (Case study) เป็นการศึกษาผู้เรียนอย่างละเอียด จำเป็นต้อง

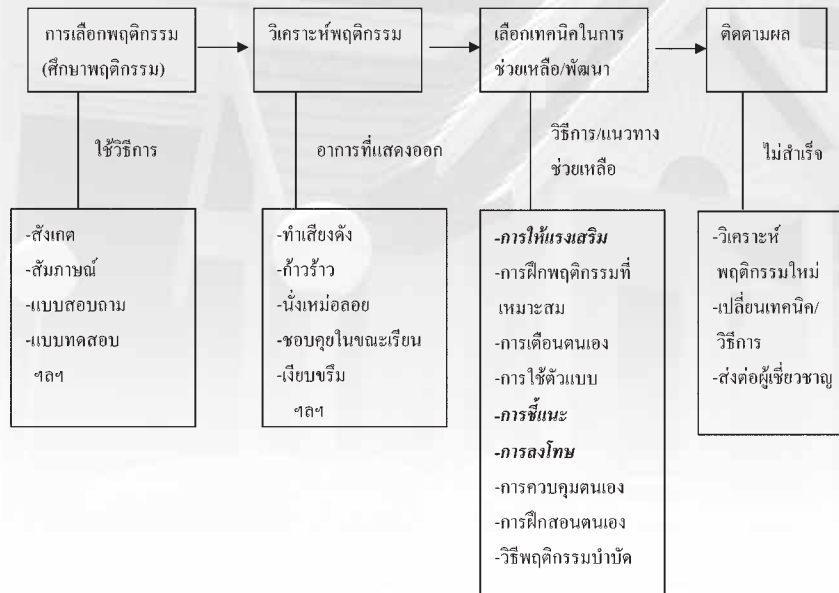
ใช้เวลาติดต่อกันระยะหนึ่ง ด้วยการรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์พิจารณา ตีความ เพื่อให้เข้าใจถึงสาเหตุของพฤติกรรม

1.5 การทดสอบ (Testing) เป็นการใช้เครื่องมือที่มีเกณฑ์ในการวัดลักษณะพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง หรือหลายๆ พฤติกรรม เช่น แบบทดสอบบุคลิกภาพ แบบทดสอบความสนใจ แบบทดสอบสติปัญญา แบบทดสอบความถนัด หรือแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น

2. วิธีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ เป็นการศึกษาโดยใช้วิธีการทดลอง (Experimental method) วิธีการนี้จะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบระเบียบ มีขั้นตอน ตั้งแต่ การตั้งปัญหา ตั้งสมมติฐาน การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปและรายงานผล เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าทั้ง 2 แนวทางที่กล่าว ซึ่งล้วนแต่จำเป็นต้องใช้เวลา และในสภาพที่เป็นจริงทุกวันนี้เวลาที่ใช้ในการปฏิบัติการสอนก็แทบจะไม่เพียงพอ ประกอบกับการกิจอื่นๆ อีกมากมายที่ครูต้องรับผิดชอบ จึงทำให้การช่วยเหลือผู้เรียนกลายเป็นเรื่องที่เขาไว้ทีหลัง ซึ่งหลายๆ เรื่องก็มักจะสายเกินแก้ และผู้ที่ได้รับความสูญเสียก็คือ “ลูกศิษย์ของครู”

อย่างไรก็ตาม “การช่วยเหลือผู้เรียน” เป็นหน้าที่หนึ่งที่ครูไม่อาจหลีกเลี่ยง และครูจำนวนมากก็ปฏิบัติอยู่แล้ว แก้ไขปัญหาพฤติกรรมของผู้เรียนสำเร็จบ้างไม่สำเร็จบ้างตามแต่สถานการณ์และประสบการณ์ที่เอื้ออำนวย ในที่นี้จะขอเสนอเทคนิคและวิธีการที่จะทำให้ครูได้ทราบสาเหตุหรือได้ข้อมูลของต้นเหตุที่เป็นปัญหาของผู้เรียน รวมทั้งได้หาแนวทาง/เทคนิคในการช่วยเหลือผู้เรียนได้ไปพร้อมๆ กับการปฏิบัติการสอน โดยทั่วไปวิธีการช่วยเหลือผู้เรียนอย่างมีระบบอาศัยขั้นตอนที่พอสรุปง่ายๆ และนำไปใช้ได้โดยไม่ยุ่งยากซับซ้อน ดังนี้

ภาพ 2: แสดงขั้นตอนการช่วยเหลือผู้เรียน

จากภาพ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการเลือกพฤติกรรมที่จะช่วยเหลือผู้เรียน ซึ่งครูสามารถใช้วิธีการที่ง่ายและสะดวกที่สามารถทำได้ไปใช้ได้พร้อมๆ กับกระบวนการเรียนการสอนคือ **วิธีการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน** โดยให้ครูสังเกตดูว่าพฤติกรรมใดที่เกิดขึ้นบ่อยที่สุดและก่อให้เกิดผลกระทบทั้งต่อตัวผู้เรียนและเพื่อนร่วมชั้น ก็เลือกพฤติกรรมนั้นๆ มาปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการวิเคราะห์พฤติกรรม ให้สังเกตดูว่าพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกมามีลักษณะของพฤติกรรมอย่างไร เช่น ตะโกน ผิดปาก หุบโต๊ะลากเก้าอี้ให้เกิดเสียงดัง เดินออกจากห้องโดยไม่ขออนุญาต สะกิดเพื่อน ชอบมองทางหน้าต่าง นั่งเหม่อลอย ขวนเพื่อนคุยหรือพูดโทรศัพท์ในเวลาเรียนบ่อยๆ เป็นต้น หลังจากนั้นวิเคราะห์ว่าพฤติกรรมเหล่านั้นน่าจะมีสาเหตุมาจากอะไร

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการเลือกเทคนิค/วิธีการในการช่วยเหลือผู้เรียนในการลดหรือปรับพฤติกรรม เพื่อลดความยุ่งยากในการนำเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ของครู เทคนิคหรือวิธีที่จะนำมาใช้โดยไม่สิ้นเปลืองเวลาและอาจจะถือได้ว่าเป็นวิธีการเบื้องต้นคือ

เทคนิคการให้แรงเสริม ซึ่งครูสามารถทำได้บ่อย ๆ เช่น การให้คะแนน การให้คำชม การให้การยอมรับ การให้รางวัล การประกาศความดีต่อหน้าเพื่อนร่วมชั้น ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้เรียนมีกำลังใจและอยากที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่ดีให้เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ในการเสริมแรงโดยทั่วไปอาศัยหลักการสำคัญ 2 ประการคือ

1. **การเสริมแรงต่อเนื่อง** เป็นการให้การเสริมแรงในช่วงแรกๆ ของการพัฒนาพฤติกรรมใหม่ๆ ครูจะให้การเสริมแรงทุกครั้งที่ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่เหมาะสม เช่น กล่าวชมทุกครั้งที่ได้พูดจาสุภาพ หรือแสดงท่าทียอมรับทุกครั้งที่ได้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น หรือให้คะแนนทุกครั้งที่ได้เข้าเรียนทันเวลา และเมื่อผู้เรียนมีการแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์อย่างคงที่แล้วครูก็ยุติการให้แรงเสริม

2. **การเสริมแรงเป็นครั้งคราว** วิธีนี้มักจะนำมาใช้กับผู้เรียนที่ค่อนข้างมีประสบการณ์และมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอแล้ว แต่ครูยังจำเป็นต้องให้การเสริมแรง เพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป หรือเพื่อให้พฤติกรรมที่พึงประสงค์นั้นๆ เกิดขึ้น

ถาวรอย่างแท้จริง ในการให้การเสริมแรงเป็นครั้งคราวนี้มีรูปแบบต่างๆ ที่ครูสามารถเลือกนำมาใช้ได้ตามความเหมาะสมและความสามารถของครู ซึ่งมี 4 รูปแบบคือ

2.1 **ให้การเสริมแรงตามจำนวนครั้งของการแสดงพฤติกรรม** วิธีการนี้ครูจะกำหนดจำนวนครั้งที่แน่นอนในการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม เช่น หยดพูดโทรศัพท์ 3 ครั้ง ภายใน 1 คาบเรียน ครูก็ให้คะแนน 1 คะแนน เป็นต้น

2.2 **ให้การเสริมแรงตามจำนวนครั้งที่ไม่นอน** ของการแสดงพฤติกรรม วิธีการนี้ครูจะไม่กำหนดจำนวน ครั้งไว้นั่นนอน แต่ถ้าเมื่อใดก็ตามที่ผู้เรียนแสดงพฤติกรรม ที่เหมาะสม ครูก็จะให้การเสริมแรง เช่น ผู้เรียนอาจจะแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม 2 ครั้ง ครูให้คะแนน 1 คะแนน หรือบางที่อาจจะต้องแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมถึง 3 ครั้ง 4 ครั้ง ก็ได้

2.3 **ให้การเสริมแรงตามช่วงเวลาที่ไม่นอน** วิธีการนี้ครูจะกำหนดเวลาที่แน่นอนเอาไว้ว่าจะให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมภายในเวลาเท่าใดจึงจะได้รับการเสริมแรง เช่น กำหนดไว้ภายในเวลา 5 นาที 1 ชั่วโมง หรือ 1 สัปดาห์ ถ้าหากผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมภายในเวลาดังกล่าวก็จะได้รับการเสริมแรงจากครู

2.4 **ให้การเสริมแรงตามช่วงเวลาที่ไม่นอน** วิธีการนี้ครูจะไม่กำหนดเวลาที่ตายตัวไว้และ เวลาใดก็ตามที่ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมครูก็ให้การเสริมแรงทันที

ในการให้การเสริมแรงทั้ง 4 รูปแบบนี้ ซึ่งถือเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถกำหนดการแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ เพราะเขาไม่อาจคาดเดาได้ว่า ครูจะให้การเสริมแรงเมื่อใด ผู้เรียนจึงต้องแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมอยู่เสมอจนเกิดความเคยชิน และท้ายที่สุดก็จะกลายเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ถาวรอย่างแท้จริง

เทคนิคการชี้แนะ โดยครูนำเอาประสบการณ์ที่ผ่านมาเสนอแนะหรือพูดกระตุ้นด้วยเหตุและผลประกอบกับกิริยาท่าทางของครูที่ทำให้ผู้เรียนมีความเชื่อและศรัทธาว่าเป็นเรื่องที่ดี และช่วยให้เขาพัฒนาคุณภาพชีวิตไปสู่สิ่งที่ดีกว่าได้ การชี้แนะมักนิยมนำมาใช้ร่วมกับ

การให้การเสริมแรง กล่าวคือเมื่อผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่ได้ชี้แนะครูก็จะให้การเสริมแรงทันที หลักการที่นำมาใช้ในการชี้แนะ (ม.ร.ว. สมพร สุทัศนีย์, 2544, หน้า 158) คือ

1. ครูจะต้องกำหนดพฤติกรรมของผู้เรียนให้ชัดเจน เช่น พฤติกรรมการคุยกับเพื่อนในระหว่างครูสอน การพูดไว้อย่าง การหนีเรียน เป็นต้น

2. ครูต้องกำหนดวิธีการชี้แนะ เช่น การพูดกระตุ้น หรือการใช้ตัวแบบ ซึ่งหลักการในข้อนี้ครูต้องพิจารณาวิธีการให้เหมาะสมกับลักษณะพฤติกรรมเป้าหมาย

3. ให้ทำทีละขั้นตอน ถ้าหากครูเร่งรีบอาจจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย และไม่อยากทำ เนื่องจากไม่เข้าใจหรือมองไม่เห็นหนทางว่ามันจะทำให้พฤติกรรมของตนดีขึ้นได้จริงซึ่งครูจำเป็นต้องจัดลำดับขั้นตอนให้ชัดเจน ควรจะเริ่มจากขั้นตอนที่ง่ายที่สุดเสียก่อน แล้วค่อยๆ เพิ่มความยากขึ้นตามลำดับเพื่อให้ผู้เรียนเกิดกำลังใจ

4. ให้การเสริมแรงทุกครั้งที่คุณเรียนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม

5. ยุติการให้แรงเสริมเมื่อครูแน่ใจว่าพฤติกรรมของผู้เรียนกลายเป็นพฤติกรรมที่ถาวรอย่างแท้จริง

เทคนิคการลงโทษ เป็นเทคนิคหนึ่งที่ครูจำเป็นต้องระมัดระวังในการนำมาใช้ เพราะเทคนิคการลงโทษไม่สามารถนำมาใช้ได้กับผู้เรียนทุกคน เนื่องจากภูมิหลังของแต่ละคนแตกต่างกัน บางคนถูกเลี้ยงดูมาจากการถูกลงโทษจากครอบครัว ครูจะใช้การลงโทษกับผู้เรียนกลุ่มนี้ได้ผลดี แต่จะใช้การลงโทษไม่ได้ผลกับผู้เรียนที่มาจากครอบครัวที่อบอุ่น สมาชิกในครอบครัวมีความรักใคร่/สัมพันธ์กันดี ในขณะเดียวกันผู้เรียนบางคนเมื่อถูกลงโทษกลับยิ่งแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์บ่อยขึ้นเพราะคิดว่ามันคือพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ

การลงโทษเป็นการให้สิ่งที่ไม่ต้องการหรือผู้เรียนไม่พอใจ เช่น การตำหนิต่อหน้าเพื่อนร่วมชั้นเรียน การตัดคะแนน การดู การแสดงท่าทีเมินเฉย เป็นต้น โดยทั่วไปวิธีการลงโทษครูจะนำมาใช้เป็นวิธีการสุดท้ายหลังจากที่ใช้วิธีการอื่นๆ ไม่ได้ผล และมักจะใช้กับ

พฤติกรรมที่เป็นปัญหาที่รุนแรง ซึ่งในปัจจุบันจะพบว่า ปัญหาของวัยรุ่นยิ่งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นตามกระแสโลกาภิวัตน์ แต่การลงโทษผู้เรียนจะถูกจำกัดไว้ด้วยข้อกฎหมายทำให้ครูต้องระมัดระวังในการนำวิธีการนี้มาใช้ หลักการง่ายๆ ที่นำมาใช้ในการลงโทษผู้เรียน มีดังนี้

1. ครูต้องแน่ใจว่าพฤติกรรมเป้าหมายจำเป็นต้องใช้วิธีการลงโทษครูไม่ควรใช้อารมณ์ในการลงโทษ ครูต้องอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจถึงสาเหตุที่ต้องถูกลงโทษ วิธีการที่นำมาใช้ในการลงโทษต้องเป็นที่ยอมรับจากผู้เรียน (ผู้ถูกลงโทษ)

4. การแสดงออกของครูในขณะที่ลงโทษผู้เรียน ต้องสื่อให้เห็นถึงความรักและความปรารถนาดี

5. ครูต้องไม่เลือกปฏิบัติในการลงโทษผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการติดตามผล ครูสามารถใช้หลักการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนแล้วเปรียบเทียบกับพฤติกรรมก่อน ะ หลัง ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่ หากยังไม่มีการพัฒนาพฤติกรรม ครูจำเป็นต้องเปลี่ยนเทคนิค/วิธีการอื่น ๆ ในช่วยเหลือผู้เรียน และถ้าเห็นว่าลักษณะพฤติกรรมที่เป็นปัญหานั้นเกินความสามารถของครูที่จะช่วยเหลือ ครูก็สามารถส่งผู้เรียนไปยังบุคคลที่เชี่ยวชาญต่อไป

เอกสารอ้างอิง

พรพิมล เจียมนาครินทร์. 2539. **พัฒนาการวัยรุ่น**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ตันอ้อ แกรมมี จำกัด.

พรณี ช. เจนจิต. **จิตวิทยาการเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์, 2528.

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช. 2523. **วัยรุ่น**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยามรัฐ.

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม ภาควิชาการศึกษา สาขาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา. (2550). **เข้าใจถึงโลกของวัยรุ่น**. เอกสารประกอบการสอนวิชาจิตวิทยาวัยรุ่น (อัดสำเนา). สมพร สุทัศน์ย์, ม.ร.ว. (2544). **จิตวิทยาการปกครองชั้นเรียน**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: บริษัท ด้านสุทธการพิมพ์ จำกัด.

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2549). **ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ศรีประภา ชัยสินธพ. (2551). **สภาพจิตใจของเด็ก ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ**. ค้นเมื่อ 23 พฤศจิกายน 2551, จาก <http://www.Google.com>.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2545). **จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย (เล่ม 2)**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ครูต้องไม่ลืมว่า !!

ครู ไม่ใช่ ผู้พิพากษา

โรงเรียน ไม่ใช่ ศาล

... แต่ ...

ครู คือ ผู้ให้อภัย

ครู คือ ผู้ให้กำลังใจ

ครู คือ ผู้ให้โอกาส